

ПАМЕТНИЦИ НА СВОБОДАТА

(Откъслякъ отъ книгата „Паметници на свободата“)

Въ продължение тъкмо на 40 години (1880—1920) год.-едвамъ можахъ да напиша I-ва II-ра, III-та, IV и V книги отъ миналото, сжщо и прѣдългата критика върху „Запискиѣ“ на Захари Сстояновъ и върху „Опитъ за биография на Христо Ботевъ“ отъ сжщия, прѣдълга, подробна и обстоятелствена критика, въ около 20 печатни коли, голѣмъ форматъ, издание на кннжарницата Касъровъ. Тая критика по съдържание може да се счита като VI книга отъ *Миналото*. Останалитѣ кннги отъ VI, VII, VIII, IX, X XI и XII, успѣхъ само да нахвърлямъ въ гжста скица за по-важнитѣ събития и виднитѣ бунтовници-дѣйци отъ епопеята на тайнитѣ български революционни комитети. Прѣзъ 1898-99 год. бѣха отпечатени въ второ, поправено и допълнено, издание I-ва, II-ра, III-та и IV книги отъ *Миналото*, издание и печатъ на Хр. Г. Дановъ-Пловдивъ. Жестътъ на Хр. Г. Дановъ да отпечати на свои срѣдства четирѣхъ книги отъ „Миналото“ много ме зарадва. Насърдченъ отъ критиката рѣшихъ да напиша скициранитѣ от-по-рано, осемъ книжки отъ *Миналото*. Но прѣди да взема перото въ ржка, трѣбваше да събера допълнителни свѣдѣния, да посѣта лично ония мѣста, гдѣто се бѣха разиграли сждбоноснитѣ революционни дѣла, лично да се срѣшне съ останалитѣ живи борци отъ революционната епоха, за да запиша въ дневника си тѣхнитѣ мили и горчиви спомени за прѣживѣното отъ тѣхъ въ борба за правда и свобода. Това и направихъ: прѣзъ лѣтото 1898-99 г. нарахъ пжтническа чанта, и бйдейки придруженъ отъ извѣстния на софиянци фотографъ Иванъ Карастояновъ, пропжтувахъ всичкитѣ мѣста, градове и села, планини и рѣки, долове и долчинки, въ Южна България, дѣто бѣха се разиграли, като на театрална сцена, въстаническитѣ движения отъ 1868-1877 год. Азъ рйзпитахъ, бѣсѣдвахъ съ борцитѣ отъ революционната епоха останали живи, а Карастояновъ фотографираше мѣста, кжщи, улици, църкви, училища, дѣто бѣха се извършили събитията; фотографираше по отѣлно и въ групи разпитанитѣ отъ менъ дѣйци. Посѣтихъ Карлово, Калоферъ, Копривщиница, Панагюрище, гдѣто сж родени и порасли Любенъ Каравелозъ, Василь Левски, Христо Ботевъ, Бенковски, Каблешковъ, Бобековъ. Разглѣдахъ